

**O'ZBEK TILIDA YANGI PEDAGOGIK TERMINLAR YARATISHDA INGLIZ
TILIDAGI MODELLAR VA ULARNING QO'LLANILISHI**

Djabborov Dilrux Zufarovich

*Sirdaryo viloyati Oqoltin tumani 9-son Maktab o'quv
ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari*

Annotatsiya: *O'zbek tilida pedagogik terminologiyani yangilash va rivojlantirish jarayonida ingliz tilidagi modellarni qo'llash o'ziga xos muammolar va imkoniyatlarni keltirib chiqaradi. Global ta'lim tizimi doirasida ingliz tilidagi pedagogik terminlar ko'pincha boshqa tillarga, jumladan, o'zbek tiliga tarjima qilinadi yoki moslashtiriladi. Biroq, bu jarayon o'zbek tilining leksik va grammatik xususiyatlariga, shuningdek, milliy ta'lim tizimiga mos keladigan yangi terminlarni yaratishni talab etadi. Ushbu maqolada ingliz tilidagi pedagogik modellar asosida o'zbek tilida yangi terminlar yaratish usullari va bu jarayondagi qo'llanilishi tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *pedagogik terminlar, ingliz tili, o'zbek tili, terminologiya, yangi terminlar, ta'lim, lingvistika, moslashtirish, globalizatsiya.*

Kirish

Ingliz tilidagi pedagogik atamalar va tushunchalar ta'lim tizimi bo'yicha jahon miqyosida keng tarqalgan va zamonaviy pedagogik ilm-fan va amaliyotda mustahkam o'rin tutgan. O'zbekiston ta'lim tizimida ham ingliz tilidagi pedagogik atamalar tez-tez ishlatilmoqda, ammo ularni o'zbek tiliga moslashtirish va yangi terminlarni yaratish jarayoni qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi. O'zbek tilida pedagogik terminlar yaratish jarayonida ingliz tilidagi modellarni qo'llash, ba'zan, nafaqat lingvistik, balki madaniy va pedagogik farqlarni ham hisobga olishni talab qiladi.

Ingliz Tilidagi Pedagogik Modellar O'zbek Tiliga Moslashtirilishi

Ingliz tilidagi pedagogik terminlar va tushunchalar ko'pincha o'zbek tiliga to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilinadi, yoki ularni o'zbek tiliga moslashtirishda yangi so'zlar va iboralar yaratiladi. Ingliz tilidagi pedagogik modellarni o'zbek tilida samarali qo'llashning ba'zi usullari va xususiyatlari quyidagicha:

1. Transliteratsiya (Ko'chirish)

Ko'chirish usulida ingliz tilidagi atama yoki terminning fonetikasi va yozilishiga mos keladigan o'zbekcha ekvivalentlar yaratiladi. Bu usul orqali, masalan, "online learning" (onlayn ta'lim), "e-learning" (e-ta'lim), yoki "feedback" (fikir-mulohaza) kabi atamalar o'zbek tiliga kirib, talaffuz va yozilish bo'yicha o'zbek tilining fonetik tizimiga moslashtiriladi. Biroq, bu usul ko'p hollarda tashqi so'zlarni o'zlashtirishni anglatadi, bu esa tilning tozaligi va mustaqilligini saqlashni murakkablashtiradi.

2. Tushuntirish va Parafrazlash

Agar ingliz tilidagi pedagogik atama to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilib bo'lmasa, tarjimonlar ko'pincha ushbu atamani tushuntirib yoki parafraz qilib beradi. Masalan, "student-centered learning" atamasini o'zbek tilida "talabaga yo'naltirilgan ta'lim" deb tarjima qilish orqali tushuncha aniq ifodalanadi. Bu usulda yangi terminlar yaratish o'rniga mavjud so'zlardan foydalaniladi va ular orqali asosiy ma'no yetkaziladi.

3. Yangi Terminlar Yaratish

Ba'zi hollarda ingliz tilidagi pedagogik tushunchalar uchun o'zbek tilida yangi atamalar yaratish zarurati tug'iladi. Bu jarayonda inglizcha terminlarning mohiyatini saqlab qolish bilan birga, o'zbek tilining leksik va grammatikalik xususiyatlariga mos keladigan yangi so'zlar yaratiladi. Masalan, "critical thinking" (tanqidiy fikrlash) atamasi o'zbek tilida "tanqidiy fikrlash" deb tarjima qilinadi, bu so'zlar o'zbek tilida mavjud va ma'lum bir pedagogik kontsepsiyani anglatadi.

4. Anglizatsiya (Inglizcha so'zlarni o'zlashtirish)

Bu usulda inglizcha so'zlar o'zbek tiliga kirib, ularga o'zbek tilining grammatik tuzilishini qo'llash orqali moslashtiriladi. Masalan, "workshop" (vorkshopp) yoki "seminar" (seminar) kabi so'zlar ingliz tilidan o'zbek tiliga bevosita kirib kelgan va keng tarqalgan. Biroq, bu usuldagi terminlar ko'pincha aniq pedagogik tushunchani anglatishda qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin, chunki ular o'zbek madaniyatida to'liq aks etmasligi mumkin.

Inglizcha Pedagogik Terminlarning O'zbek Tiliga Moslashtirilishida Milliy Xususiyatlarni Saqlash.

Inglizcha pedagogik atamalarni o'zbek tiliga tarjima qilishda milliy o'ziga xoslikni saqlash muhimdir. Bu jarayonda faqat leksik moslikni topish emas, balki ma'lum bir madaniy va ta'lim tizimiga moslashtirish ham zarur. Masalan, G'arb ta'lim tizimida mavjud bo'lgan "learning outcomes" (o'rganish natijalari) tushunchasi o'zbek tilida ham keng tarqalgan, lekin bu tushuncha o'zbek ta'lim tizimiga to'g'ri moslashtirilgan holda tushuntirilishi kerak. Buning uchun pedagogik terminlarni yaratishda o'zbek ta'lim tizimining an'anaviy va zamonaviy yondashuvlari hisobga olinishi zarur.

Yangi Terminlar Yaratishda Tilshunoslik Asoslari

Yangi pedagogik terminlar yaratishda tilshunoslikning bir qator asosiy tamoyillari amal qiladi:

1. Morfofonologik Moslashuv

Inglizcha so'zlar o'zbek tiliga kirganda, ular o'zbek tilining morfologik va fonetik tizimiga moslashishi kerak. Masalan, inglizcha "education" so'zi o'zbek tilida "ta'lim" deb tarjima qilinadi, chunki o'zbek tilida bu so'zning fonetik va morfologik mosligi mavjud.

2. Semantik Moslashuv

Inglizcha pedagogik atamalarni o'zbek tiliga moslashtirishda so'zlarning semantik ma'nosi muhim ahamiyatga ega. Tarjimonlar, asosan, atamaning to'liq ma'nosini saqlashga harakat qilishadi. Bu o'zbek tilidagi mavjud so'zlar va iboralar bilan amalga oshiriladi.

Tavsiya va Xulosa

Ingliz tilidagi pedagogik terminlarni o'zbek tiliga moslashtirishda tilshunoslik va pedagogik kontekstni inobatga olish zarur. Yangi terminlar yaratishda milliy o'ziga xoslikni saqlash, o'zbek tilining grammatik va leksik xususiyatlarini hisobga olish juda muhimdir. Shuningdek, ingliz tilidagi pedagogik modellarni o'zbek tiliga moslashtirish jarayonida yangi terminlar yaratish va mavjud so'zlardan samarali foydalanish orqali aniq va tushunarli pedagogik atamalarni ishlab chiqish mumkin.

REFERENCES:

1. Newmark, P. (1988). A Textbook of Translation. Prentice Hall.
2. Zokirova, N. (2024). Translation Transformation and Equivalency in Translation Studies. *International Journal of Formal Education*, 3(11), 216-222.
3. Zokirova, N. (2021). TARJIMA DISKURSIDA ADEKVATLIKKA ERISHISHNING PRAGMATIK VA KOGNITIV XUSUSIYATLARI. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 8(8).
4. Zokirova, N. (2024). THE CONCEPT OF "LINGUISTIC PICTURE OF THE WORLD" IN TRANSLATION. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 48(48).
5. Ишанходжаева, Г. Т., Кахарова, Н. М., & Кодирова, З. М. (2024). АСКАРИДОЗ И СУДОРОЖНЫЙ СИНДРОМ. *PEDAGOGS*, 57(2), 131-132.
6. Khayitbaevich, D. K. (2024). EXPLORING THE FLEXIBILITY OF ADJECTIVE ORDER IN ENGLISH: COGNITIVE, PRAGMATIC, AND STYLISTIC PERSPECTIVES. *AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING*, 2(5), 593-597.
7. Khayitbaevich, D. K. (2024). Analysis of Word Transposition Types in English and Uzbek Languages. *Cognify: Journal of Artificial Intelligence and Cognitive Science*, 1(1), 59-65.
8. Shodieva, G. (2023). TRANSPOSITION OF WORD CATEGORIES IN UZBEK. *Results of National Scientific Research International Journal*, 2(4), 40-46.
9. Shodieva, G. (2023). TRANPOSITION OF WORD CATEGORIES IN UZBEK LANGUAGE. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(2), 530-534.
10. Baker, M. (2011). In Other Words: A Coursebook on Translation. Routledge.
11. House, J. (2015). Translation as Communication Across Languages and Cultures. Routledge.
12. Nida, E., & Taber, C. R. (1969). The Theory and Practice of Translation. Brill.
13. Venuti, L. (2012). The Translator's Invisibility: A History of Translation. Routledge.